

**CENTRALNA
KOMISJA
EGZAMINACYJNA**

**EGZAMIN MATURALNY
W ROKU SZKOLNYM 2013/2014**

**JĘZYK BIAŁORUSKI
POZIOM ROZSZERZONY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ
I SCHEMAT PUNKTOWANIA**

MAJ 2014

Obszar standardów	Opis wymagań
Tworzenie informacji	Pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu III/1R; III/2R; III/7; III/9; III/11; III/12; III/13

Temat 1: Na podstawie analizy i interpretacji utworów *Prarok (Прарок)* Janki Kupaly oraz *Nia u nas wiosna (Ня ў нас вясна)* Uładysława Kazłouszczyka przedstaw sytuację narodu białoruskiego.

Kryteria		Punktacja 25
1. Rozwinięcie tematu	1. Identyfikacja autorów: – Janka Kupala – pseudonim Iwana Daminikawicza Łucewicza; klasyk literatury białoruskiej; autor wierszy, poematów, komedii i dramatów o różnorodnej tematyce, od idei narodowo-wyzwoleńczych, patriotyzmu, poprzez świat przyrody, rozmyślania filozoficzne nad życiem, po rolę poety i poezji w życiu człowieka oraz narodu; redaktor <i>Naszej Niwy</i> ; – Uładysław Kazłouszczyk – pseudonim Uładysława Kazłouskaha; tworzył w I połowie XX wieku; białoruski działacz społeczny i polityczny, poeta, publicysta; urodził się na Białostocczyźnie; zajmował się opracowaniem folkloru z okolic Sokółki; autor m.in. zbioru poezji; zginął tragicznie w 1943 r. w redakcji „Biełaruskaj haziety”.	0–2
	2. Dostrzeżenie przesłania obu utworów – wezwanie do walki o niezależność i odrodzenie Białorusi.	0–1
	3. Sytuacja przedstawiona w wierszu <i>Prarok Janki Kupaly</i> : – Prorok wzywa zniewolony naród białoruski do powstania; – podmiot liryczny nie określa wprost, że chodzi o Białorusinów, ale przedstawiona sytuacja wskazuje na to jednoznacznie.	0–1
	4. Kreacja Proroka w utworze <i>Prarok Janki Kupaly</i> : – wzywa Białorusinów, aby poczuli się współodpowiedzialni za swój los; – odważny, ofiarny, niestrudzony; – ma do spełnienia misję; – obrońca uciśnionego narodu; – wzywa do walki; – boli go uległość i zniewolenie narodu białoruskiego; – chce obudzić w Białorusinach ludzką godność; – nie został usłyszany przez Białorusinów; – to, co głosił, nie zostało odpowiednio odebrane przez słuchaczy.	0–5
	5. Sytuacja przedstawiona w utworze <i>Nia u nas wiosna Uładysława Kazłouszczyka</i> : – w kraju brakuje tego, co wzbudza pozytywne emocje i kojarzy się z wiosną, słońcem, życiem i radością; – bierność ludzi doprowadza do pogorszenia sytuacji –	0–3

	<p>nad całym krajem zawisły czarne chmury, szaleje burza;</p> <ul style="list-style-type: none"> – brak perspektyw na zmiany na lepsze; – alegoryczne przedstawienie Białorusi – tragiczna sytuacja narodu białoruskiego w ojczyźnie pokazana za pomocą groźnych zjawisk przyrodniczych: zamieci, burzy, mrozu; – dzięki Duchowi Białoruskiej Nacji moce ciemności i zła, choć powoli i niechętnie, zaczęły ustępować. 	
6.	<p>Kreacja Ducha Białoruskiej Nacji w utworze <i>Nia u nas wiasna</i> Uładysława Kazłouszczyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jest jedyną nadzieją na poprawę sytuacji w kraju; – podejmuje walkę pomimo wszelkich przeciwności; – za wszelką cenę chce wpłynąć na naród białoruski, dać mu nadzieję, zagrozić do walki o lepszą przyszłość; – niestrudzony; – dodawał odwagi i sił do walki; – odniósł sukces: naród białoruski stanął do walki. 	0–2
7.	<p>Kreacja narodu białoruskiego w utworze <i>Nia u nas wiasna</i> Uładysława Kazłouszczyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zastraszony; – ma nadzieję na lepsze jutro; – czeka na zmiany; – nie ma odwagi wyjść z domu i stanąć do walki; – bierny; – zrozpaczony; – nazywany żebrakami, niewolnikami, umięjącymi jedynie płakać i prosić; – dzięki Duchowi Białoruskiej Nacji zaczął rosnać w siłę, odzyskał wiarę, był gotów do walki. 	0–2
8.	<p>Dostrzeżenie cech wspólnych w twórczości obu autorów (na przykładzie obu utworów):</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawiona sytuacja polityczna i społeczna na Białorusi; – ważnym zadaniem epoki było socjalne i duchowe wyzwolenie narodu białoruskiego; – twórcy zadawali pytania dotyczące przyszłości narodu białoruskiego i w swojej twórczości szukali na nie odpowiedzi; – przekonywali Białorusinów, że powinni bardziej zdecydowanie walczyć o poprawę swojego losu; – ich zmartwieniem była niska świadomość narodowa Białorusinów; – czuli się wyzicielami myśli i oczekiwań Białorusinów; – czuli się współodpowiedzialni za los ojczyzny. 	0–2
9.	<p>Zauważenie różnic między obydwoma utworami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utwór <i>Prarok Janki Kupały</i> – wiersz stroficzny; utwór <i>Nia u nas wiasna</i> Uładysława Kazłouszczyka – utwór prozatorski; – pesymistyczny wydźwięk finału wiersza <i>Prarok Janki Kupały</i> – grupa zebranych domaga się zapłaty za to, że pójdzie za Prorokiem, stanie do walki; – optymistyczne zakończenie utworu <i>Nia u nas wiasna</i> 	0–1

Temat 2: Na czym polega patriotyczny charakter utworów? Rozważ problem na podstawie analizy i interpretacji utworu *Pradmowa da zbornika „Dudka bielaruskaja”* (Прадмова да зборніка “Дудка беларуская”) Franciszka Bahuszewicza oraz *Chto my takija?* (Хто мы такія?) Maksima Bahdanowicza.

Kryteria			Punk tacja 25
1. Rozwinięcie tematu	1.	Informacje o autorach: – Franciszek Bahuszewicz – białoruski poeta, prozaik, publicysta końca XIX w.; autor tomików poetyckich pt.: <i>Dudka bielaruskaja</i> (1891) i <i>Смык беларускі</i> (1894); zbiorki wierszy opatrzył przedmowami; jako jeden z pierwszych zapoczątkował realizm krytyczny w literaturze białoruskiej; – Maksim Bahdanowicz – białoruski poeta, tłumacz, krytyk i historyk literatury okresu <i>Naszej Niwy</i> ; za życia wydał jeden zbiorzek wierszy <i>Wianok</i> .	0–2
	2.	Określenie cech poetyki utworów: – używanie środków językowych zarówno dla celów informacyjnych, jak i perswazyjnych; – konwencjonalność i oficjalność wypowiedzi; – stosowanie potocznego słownictwa; – występowanie elementów emocjonalnych i wartościujących; – dobór środków językowych zależy od tematyki wypowiedzi; – styl synkretyczny, skupiający w sobie elementy stylu potocznego, naukowego, artystycznego i urzędowego.	0–4
	3.	Dostrzeżenie przesłania obu utworów – wezwanie do rozwoju języka i kultury białoruskiej, poszanowania tradycji i przekazania jej następnym pokoleniom.	0–1
	4.	Zwrócenie uwagi na nawiązania <i>Pradmowy</i> Franciszka Bahuszewicza do innych utworów: – z uwagi na patriotyczny patos przypomina agitacyjno-publicystyczne odezwy Konstantego Kalinowskiego, zamieszczone w gazecie <i>Mużyczkaja prauda</i> ; – autor wypowiada się w 1 os.l. poj (ja); – koncentruje się na problemie języka białoruskiego.	0–2
	5.	Interpretacja <i>Pradmowy</i> Franciszka Bahuszewicza, np.: – zmiana w postrzeganiu języka białoruskiego – kiedyś autor sam myślał, że język białoruski to język, którym posługują się jedynie chłopci; – dzięki temu, co udało mu się przeczytać i zobaczyć, zmienił zdanie, uznając język ojczysty za równy innym językom europejskim; – autor przywołuje czasy Wielkiego Księstwa Litewskiego, kiedy język starobiałoruski był językiem urzędowym, pisane były w nim wszystkie najważniejsze dokumenty; – nazywa język białoruski świętym, darem od Boga; – oskarża naród, że sam sprowadził język białoruski do roli języka drugorzędowego;	0–4

	<ul style="list-style-type: none"> – wypomina wielmożom, że chętniej rozmawiają np. po francusku niż we własnym języku; – uważa, że należy znać języki sąsiadów, ale przede wszystkim należy znać swój język ojczysty; – zauważa, że na Białorusi książki nie są pisane po białorusku; – sięga do białoruskiej historii; – język nazywa ubraniem duszy. 	
6.	Zauważenie, że w utworze <i>Chto my takija?</i> Maksima Bahdanowicza wyępuje podmiot zbiorowy, autor wypowiada się w 1 os.l. mn. (my); w imieniu całego narodu.	0–1
7.	<p>Interpretacja <i>Chto my takija?</i> Maksima Bahdanowicza, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – autor na początku tekstu zadaje pytania, na które w dalszej części stara się znaleźć odpowiedź; – pytania są skierowane do narodu białoruskiego; – odpowiadając na pytanie: kim jesteście?, Białorusini myślą narodowość z wyznaniem; – prawosławni Białorusini często nazywają siebie Rusinami, Białorusini katolicy – Polakami; – autor stwierdza, że są trzy ruskie narody: wielkoruski, ukraiński i białoruski, i stąd wynikają wszelkie różnice; – wśród Białorusinów są prawosławni i katolicy, ale wszyscy tworzą jeden naród, mający wspólny język, zwyczaje, pieśni, ubiór, jeden styl życia; – przywołuje czasy Wielkiego Księstwa Litewskiego, kiedy to język starobiałoruski obecny był w każdej sferze życia – w sądach, szkołach, świątyniach; po białorusku drukowane były książki; – autor stwierdza, że wszystko, co białoruskie ginie, zamiera, niszczeje; – wszystko, co obce zdobywa coraz większy szacunek; – autor nawołuje Białorusinów, aby szanowali, to, co zostało im po przodkach, aby nie zaprzepaścili własnej spuścizny, aby język, zwyczaje były wciąż żywe; – autor chce, aby tradycje były przekazywane kolejnym pokoleniom, i aby uczyć je szacunku do własnej historii; – autor wzywa do czytania książek i gazet po białorusku, co jest pierwszym krokiem do edukacji narodu, a ostatecznie do lepszej przyszłości. 	0–5
8.	<p>Zauważenie cech wspólnych obu utworów :</p> <ul style="list-style-type: none"> – utwory patriotyczne; – prosty język przekazu; – utwory zaczynają się apostrofą, zwrotem do rodaków. 	0–2
9.	<p>Przedstawienie wniosków:</p> <p style="text-align: center;">Wniosek pełny:</p> <p>Obaj autorzy, będący wybitnymi postaciami w literaturze białoruskiej, domagają się prawa narodu białoruskiego do posługiwania się swoim językiem, do rozwoju kultury i obrony tradycji. Chcą, aby w narodzie białoruskim obudziła się świadomość narodowa, aby zaczął on walczyć o poczucie własnej godności.</p>	4

		Wniosek częściowy: Oba utwory są próbą uświadomienia Białorusinom konieczności walki o rodzimy język i kulturę , nawołaniem do zmiany podejścia do języka ojczystego, kultury i tradycji. Próba podsumowania: Zarówno Franciszek Bahuszewicz, jak i Maksim Bahdanowicz występują w obronie białoruskości.	2 1
Kryteria oceny języka i kompozycji			20
2. Składnia i fleksja	Poprawna i nieschematyczna składnia i poprawna fleksja.		6
	Na ogół poprawna składnia i fleksja.		4
	Mimo błędów składnia i fleksja niezakłócająca komunikatywności języka.		2
3. Słownictwo, frazologia, styl	Bogate i zróżnicowane słownictwo i poprawna frazeologia, swobodny i żywy styl.		8
	Wystarczające słownictwo, poprawna frazeologia, komunikatywny styl.		5
	Na ogół poprawne słownictwo i na ogół komunikatywny styl.		2
4. Ortografia, interpunkcja	Bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja.		4
	Na ogół bezbłędna ortografia, na ogół poprawna interpunkcja.		2
	Błędy ortograficzne i interpunkcyjne z przewagą drugorzędnych.		1
5. Kompozycja	Funkcjonalna wobec tematu, spójna, logiczna.		2
	Trójdzielna, spójna, graficzne wyodrębnienie głównych części.		1